

METRO GOLDWYN MAYER

La tribu dels imperfeccionistes

GERARD PRUNA

En uns temps en què tothom sembla reclamar certes, Pau Luque (Barcelona, 1982) ha escrit una apologia del dubte.

En el seu *Las cosas como son y otras fantasías* –guanyador del 48è Premi Anagrama d'Assaig–, aquest professor de filosofia del dret a la Universidad Nacional Autónoma de Mèxic inicia una arriscada travessia per intentar respondre a una doble pregunta que és, conclou, un fals dilema: “¿Existeix art moralment condemnable? ¿O l'art és immune al judici moral?” Un camí que Luque decideix

recórrer al costat de la tribu dels “imperfeccionistes”, una tripulació formada per noms com Iris Murdoch, Nick Cave, Vladimir Nabokov, P.J. Harvey, Federico Fellini, Rafael Sánchez Ferlosio i Antonio Machado, entre d'altres, i que l'autor reivindica com una mena d'exploradors intrèpids que han posat la seva imaginació al servei de tots per eixamplar el nostre coneixement sobre la complexitat de la moral.

Perquè de l'art imaginatiu –himenòpter, en definició de l'autor– com a via que ens pot acostar a entendre la complexitat del comportament humà tracta en el fons el llibre de Luque, que qüestiona aque-

LAS COSAS COMO SON Y OTRAS FANTASÍAS
PAU LUQUE
ANAGRAMA
256 PÀG. / 16,90 €

lles obres –que ell anomena *favolletas* o *art infame*– que amaguen les tensions morals, en què tot és blanc o negre i no hi ha lloc per a la incertesa. “Hi ha més coneixement en el dubte que en la certesa. La incertesa ens allunya del fanatisme i l'absolutisme”, defensa l'autor, que sosté que “il·luminar un problema complex acostuma a fer-lo més complex”.

Obres que incomoden

Com en aquella frase d'Enrique Vila-Matas que diu que “comprendre pot ser una condemna i no comprendre la porta que s'obre”, Luque aposta per aquelles obres que “incomoden” perquè

ens mostren “les tensions o els desordres morals”, ja que ens obliquen a dubtar, a fer-nos preguntes i a intentar ampliar la nostra comprensió de la moral. I és aquí on el llibre fa el seu elogi a la tribu imperfeccionista –aquella “espècie contrafetada i de mal alè” que creu que la imaginació i l'art imaginatiu són formes de ser compassiu i generós amb el dimoni sense deixar de qualificar-lo com a tal–, una expedició que s'aventura a través de la imaginació fins a arribar als racons foscos de la moral humana, allà on s'amaguen els dubtes, les incoherències, les contradiccions. Exploradors disposats a “passejar de bracet amb el diable” perquè avui coneguem una mica millor els confins de la vilesa.

El llibre –cuinat a foc lent perquè és “l'única velocitat a la qual quallen les idees que val la pena seguir”– comença a la sortida d'un cinema de Nàpols el 2013 però pren forma el 2018 quan l'escriptora Laura Freixas publica a *El País* un article amb el títol “Què fem amb *Lolita*?”, en què opina que l'obra de Nabokov justifica “implícitament” la violació. És en resposta a aquest article que Luque qüestiona que es pretengui que la novel·la condenni el protagonista –l'art no pot ser jutge i part, defensa– i demostra tota la seva capacitat lectora argumentant que *Lolita* no tracta tant de la violació com del mecanisme a través del qual Humbert Humbert és capaç d'explicar-se a si mateix una història que justifiqui la seva conducta aberrant. De com tots busquem arguments que expliquin les nostres faltes. *Lolita* no busca, en definitiva, reconfortar-nos dient-nos “Tranquil, tu mai podries cometre aquesta atrocitat” sinó il·luminar els “desordres morals” per intentar acostar-nos a la seva complexitat.

Per això, Nabokov –com Iris Murdoch a *El mar, el mar* o Nick Cave amb les seves *Murder ballads*, als quals el llibre també dedica capítols– forma part del que Luque descriu com a exponents de “l'art himenòpter”, aquell que, seguint la metàfora de l'autor, beu “la mel de la imaginació” per intentar “comprendre el diable”. La tribu imperfeccionista que vol eixamplar el seu horitzó. La tribu que dubta. ♦♦

Portar la mort escrita a la pell

MARINA ESPASA

Aquest 2020 tan brutal ha sigut el centenari del naixement d'una de les grans escriptores del segle XX, la brasilera d'origen ucraïnès Clarice Lispector.

Gràcies a això la podem llegir en català, i és un gust llegir la traducció saborosa del portuguès a càrrec de Josep Domènech Ponsatí. *L'hora de l'estrella* és l'última novel·la de Lispector, una obra breu, una historieta aparentment senzilla sobre una noia ignorant i gairebé ximple però amb un cor generós i un cos per on la vida flueix com l'electricitat, que està escrita per una mena de

Kafka de l'hemisferi sud a qui li haguessin encarregat una pregària de Nadal: la religió i la tradició jueves la travessen de dalt a baix. L'han comparada a la *nouvelle* de Flaubert *Un cor senzill* (ho recorda Nora Catelli en un postfaci esclaridor), però és impossible no pensar en la veu i la mirada netes i trasbalsadores de la Colometa de *La plaça del diamant*, de Mercè Rodoreda. Ara, retratar literàriament la senzillesa de cor i de ment, lluny de ser una tasca de solidaritat, acostuma a ser-ne una de molt cruel, com ho és la història de la Macabéa, un autèntic mite de la literatura brasilera.

L'hora de l'estrella són moltes coses a la vegada: és una història

L'HORA DE L'ESTRELLA
CLARICE LISPECTOR
CLUB EDITOR
TRADUCCIÓ DE JOSEP DOMÈNECH PONSATÍ
160 PÀG. / 14,50 €

de personatge, és una desconstrucció de la novel·la moderna, és un experiment narratiu que posa un narrador per sobre dels protagonistes fins a gairebé esclafar-los: Rodrigo S.M. va xerrant i posant excuses abans de començar a explicar la vida i miracles de la Macabéa, una pobra noia que ve d'una zona pobríssima del nord-est del país i que arriba a un Rio de Janeiro que la devorará. Tindrà una relació amb un pinxo amb aspiracions i poc tacte, tindrà una epifania davant d'un arc de Sant Martí i tocarà la mort amb els dits abans d'assumir-la com a destí: tot el que va tenint és puntejat, refutat o ridiculitzat per Rodrigo S.M., que és un home, però que és la mateixa

Lispector que juga a ser un altre per escriure com mai no havia escrit, amb una transparència lleugerament tacada, com la pell de la Macabéa.

La novel·la està farcida d'uns diàlegs que podrien ser de pel·lícula de Godard, tallats sense més explicació, bruscos i tendres a la vegada. I brilla especialment quan deixa endevinar la lluita tenaç de l'escriptora contra la matèria bruta que és la realitat per convertir-la en or pur: en moments, com les pàgines finals, d'autèntica revelació literària, quan els fils de paraules creen una xarxa on la vida es bressola una estona abans de continuar la caiguda cap a l'abisme. ♦♦